

Jolanta Witek

Uczelnia : organizacja służąca otoczeniu

Ekonomiczne Problemy Usług nr 71, 25-36

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOLANTA WITEK

Uniwersytet Szczeciński

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Walczu

UCZELNIA – ORGANIZACJA SŁUŻĄCA OTOCZENIU

Wprowadzenie

Przemiany systemowe w Polsce po 1989 roku wpłynęły na rozwój gospodarczy powiązany z przejmowaniem z zachodu Europy wzorców technologicznych, postaw, motywacji i rozwiązań oraz systemów wartości, które skłaniają społeczeństwo do długofalowego wysiłku na rzecz osiągnięcia pozycji społecznych oraz innych celów zgodnych z logiką funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej. Dynamika procesów zachodzących we współczesnym świecie sprawia, że pojawia się problem kształcenia ustawicznego jako istotnego czynnika rozwoju społeczeństw i jednostek. Zmiany technologiczne, rozwój technik masowej komunikacji, przeobrażenia w sferze pracy, konkurencja na rynku pracy, potrzeba stałego dostosowywania się do nowych uwarunkowań prowadzą do konieczności powstania społeczeństwa uczącego się, stając się równocześnie wyzwaniem wobec edukacji, która przybiera charakter kształcenia ustawicznego, będącego procesem stałego odnawiania, doskonalenia i rozwijania kwalifikacji ogólnych i zawodowych jednostki, trwającym w ciągu całego jej życia, rozumianego jako wymóg cywilizacyjny¹. Sprostanie

¹ R. Góralaska, *Biała Księga Komisji Europejskiej: Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*, (w:) Z. Kruszewski, *Modernizacja edukacji i projekty międzynarodowe*, Płock 2008.

tym wyzwaniom jest realne dzięki możliwości kształcenia ustawicznego i wzrastającemu poziomowi wiedzy, który przekłada się na wzrost i rozwój postępu społecznego i gospodarczego. Sprzyja temu również szeroka oferta szkolnictwa (zwłaszcza wyższego). Szkoły wyższe odgrywają wyjątkową rolę w kształtowaniu społeczeństwa wiedzy. Źródłem wiedzy jest nie tylko praca i współpraca zespołów badawczych, lecz również nabierające coraz większego znaczenia relacje uczelni z otoczeniem: gospodarczym, rządowo-samorządowym oraz, szerzej ujmując, otoczeniem społecznym. Uczelnia ma służyć otoczeniu, zarówno wewnętrznemu, jak i zewnętrznemu. Otwarcie na biznes oraz budowa zdolności do wyzwalań potencjału przedsiębiorczości wśród własnych pracowników naukowych, studentów i doktorantów stanowi dodatkowo, w coraz szerszym zakresie, nową drogę rozwoju szkół wyższych. Jakość tych relacji ma kluczowe znaczenie w budowaniu pozycji społecznej uczelni z uwagi na rosnącą presję społeczną dotyczącą masowości kształcenia, rangę wykształcenia, jak i postępujący proces budowania gospodarki opartej na wiedzy.

Rola i zadania szkoły wyższej

Rozwój nauki determinuje wspieranie procesów transformacji społecznej i ekonomicznej, zapewniających wzrost gospodarczy i rozwój kraju, zachodzących w wyniku postępu cywilizacyjnego. Szczególną rolę w realizacji tego zadania odgrywają uczelnie wyższe, których podstawowymi zadaniami, według ustawy o szkolnictwie wyższym (z dnia 12 września 1990 r. ze zmianami z dnia 27 lipca 2005 roku oraz z późniejszymi zmianami) są: kształcenie studentów w zakresie danej gałęzi wiedzy i przygotowanie ich do wykonywania określonych zawodów, prowadzenie badań naukowych, przygotowywanie kadry naukowo-dydaktycznej, kształcenie w celu uzupełniania wiedzy ogólnej i specjalistycznej osób, które zdobyły tytuły zawodowe i wykonują zawody praktyczne, oraz rozwijanie i upowszechnianie kultury narodowej oraz postępu technicznego, a także współdziałanie w szerzeniu wiedzy w społeczeństwie².

² Aktualny system kierowania szkolnictwem wyższym opiera się na artykule 70 Konstytucji RP oraz czterech zasadniczych ustawach: o szkolnictwie wyższym, o tytule i stopniach naukowych z 1990 roku, o powołaniu Komitetu Badań Naukowych z 1991 roku oraz o wyższych szkołach zawodowych z 1997 roku. Ustawy te były kilkakrotnie nowelizowane, zawierają także odniesienia do przepisów wykonawczych oraz do statutów uczelni regulujących szczegółowo

Zadania te uczelnie wyższe spełniają już od dawna, jednakże główny problem w realizacji wytyczonych celów tkwi w ich przystosowaniu do zmieniających się warunków i potrzeb społeczeństwa, związanych przede wszystkim z rozwojem cywilizacyjnym. Niewątpliwie jednym z czynników rozwoju cywilizacyjnego jest rozwój gospodarczy oparty na wykorzystaniu coraz doskonalszych rozwiązań, również związanych z zarządzaniem organizacjami. Spełnianie wymienionych funkcji, a zwłaszcza tworzenie wiedzy i kształcenie według najnowszych standardów, pomaga zrozumieć społeczeństwu zmieniającą się rzeczywistość. Ale też zadaniem uczelni wyższych jest weryfikacja i ocena możliwości zastosowania tej wiedzy w praktyce. W otoczeniu szkół wyższych występują silne interakcje ze strony społeczeństwa stawiającego coraz wyższe wymagania. Za kształcenie wysoko wykwalifikowanej, przedsiębiorczej, kompetentnej kadry dla przedsiębiorstw, umiejącej zastosować najnowsze osiągnięcia technologiczne i mającej zdolności twórczego myślenia, niewątpliwie odpowiedzialne są wyższe uczelnie. Odpowiedzialne są one również za transfer innowacji, technologii i nowych rozwiązań w zakresie skutecznych metod zarządzania organizacjami, za tworzenie wiedzy umożliwiającej rozwój społeczny i gospodarczy. Gospodarka oparta na wiedzy wymaga takiego kapitału ludzkiego, który byłby przede wszystkim twórczy, umiejący wykorzystywać dostępne zasoby informacyjne w celu zwiększenia efektywności dóbr materialnych i związanej z tym poprawy pozycji konkurencyjnej jednostek. Presja otoczenia ze strony społeczeństwa i przedsiębiorstw na przygotowanie młodego pokolenia tak, aby zaspokajało potrzeby związane z rozwojem gospodarczym staje się coraz silniejsza. Funkcjonowanie uczelni wyższych w związku z zachodzącymi przekształceniami ich środowiska również się zmienia, bo postęp cywilizacyjny, pojawienie się i nieustający rozwój nowych technologii powoduje, że wiedza i umiejętności zdobyte nawet kilka lat temu ulegają przedawnieniu i zmuszają do ciągłej edukacji. Wymusza ją też nieustannie zmieniający się rynek pracy, wyznaczający potrzebę uzupełniania dotychczasowych kwalifikacji przez osoby w każdym wieku, chcące utrzymać

działanie szkół wyższych. System prawny wprowadził daleko idącą autonomię szkolnictwa wyższego wobec państwa – autonomię instytucjonalną szkół wyższych oraz znaczną samodzielność jednostek organizacyjnych uczelni – wydziałów. Prawo gwarantuje także swobodę głosu i poglądów naukowych. Wprowadzono jednocześnie konkurencyjność uczelni w zakresie uzyskiwania środków budżetowych na badania, a także konkurencyjność pracowników przez stosowanie zasady procedur konkursowych.

zatrudnienie lub znaleźć nowe, ciekawsze, lepiej wynagradzane zajęcie. W obliczu zmieniającego się życia i warunków pracy niezbędne jest dostosowanie się do tych zmian poprzez odpowiednią edukację, wykształcenie i doskonalenie umiejętności. Naturalna staje się zatem konieczność poszerzania grona adresatów oferty edukacyjnej. Ewolucja uczelni w zakresie kształcenia oznacza uzupełnianie tradycyjnej edukacji na poziomie akademickim o elementy kształcenia ustawicznego, adresowane do:

- absolwentów szkół wyższych;
- osób, które są (lub będą) zmuszone do zmiany zawodu,
- osób podnoszących swoje kwalifikacje;
- osób dostosowujących się do zmian w przedsiębiorstwie zmierzającym w kierunku budowania organizacji wiedzy.

Ze społecznego punktu widzenia kluczowe znaczenie ma ewolucja oferty edukacyjnej uczelni od tradycyjnej – przygotowanej głównie dla osób w wieku 19–24 lat, do tej dla osób starszych (niezależnie od ich wykształcenia), do których adresowane są różne formy kształcenia ustawicznego. Oczekiwania społeczne dotyczą również ścisłej współpracy szkół wyższych z gospodarką tak, aby ich beneficjentem mógł być każdy obywatel. Z tego względu uczelnie wyższe dodatkowo są poddawane coraz silniejszej presji ze strony otoczenia biznesowego i rządowo-samorządowego, aby lepiej niż dotychczas tworzyć, przekazywać i wykorzystywać wiedzę.

Podjęcie nauki to nie tylko możliwość dostosowywania się do ciągłych zmian otaczającego świata, ale również zaspokajanie własnych aspiracji. Nauka dodaje pewności siebie oraz stwarza poczucie bezpieczeństwa i sterowania własnym życiem. Mając wiedzę, umiejętności i kwalifikacje, można podjąć satysfakcjonującą pracę i w konsekwencji zyskać wyższe dochody i lepszy standard życia. Idąc w tym kierunku, w minionym 20-leciu Polska przeszła z etapu elitarnego szkolnictwa wyższego do etapu masowego. W tym czasie liczba studentów w Polsce wzrosła z 403 tys. w roku akademickim 1990/1991 do 1930 tys. w roku akademickim 2007/2008, natomiast nakłady na jednego studenta przeznaczone dla uczelni publicznych były niskie (3–4-krotnie niższe niż w wiodących krajach europejskich) i małe, ponieważ znacznie szybciej rosła liczba studentów niż pieniądze przeznaczane na szkolnictwo ogółem³.

³ Dane statystyczne o szkolnictwie wyższym: MNiSW, <www.nauka.gov.pl> [data dostępu: 28.05.2010].

Obecnie w Polsce na 458 uczelniach kształcą się prawie 2 mln studentów, co daje jeden z najwyższych na świecie wskaźników scholaryzacji oraz największą liczbę instytucji szkolnictwa wyższego w Europie. Mimo częściowego przerzucenia ciężaru finansowego na studentów oraz ujawnianych słabości niektórych uczelni i kierunków jest to niewątpliwy sukces. Nigdy w swej historii Polacy nie byli tak wykształceni, a wykształcenie wyższe nie było tak silnie związane ze zwiększaniem szans na zatrudnienie oraz uzyskanie wyższych niż średnie zarobków. Utrzymanie dynamicznego rozwoju, a zwłaszcza stałe polepszanie jakości kształcenia staje się zasadniczym wyzwaniem pierwszej dekady XXI wieku dla szkolnictwa wyższego w Polsce.

W związku z rosnącymi wymaganiami w stosunku do szkół wyższych instytucje te zaczęły stosować rozwiązania z zakresu zarządzania organizacjami gospodarczymi w celu podniesienia efektywności swojego działania i konkurencyjności. Jednakże transfer metod zarządzania na grunt uczelniany powinien odbywać się z rozwagą i dużą ostrożnością, by nie zatracić specyficznego charakteru tych instytucji⁴.

Nowa rola wyższych uczelni wobec wyzwań cywilizacyjnych

Globalizacja, dynamiczne zmiany ekonomiczno-społeczne oraz rozwój gospodarki opartej na wiedzy wymuszają zmiany w obszarze edukacji i szkolnictwa wyższego w kierunku nowych form współpracy nauki i gospodarki. Niewątpliwie służy temu zacieśnianie współpracy z najbliższym lokalnym środowiskiem, np. z lokalnymi instytucjami typu *non profit*, organizacjami gospodarczymi funkcjonującymi w danym regionie czy też nawiązywanie kontaktów z konkurencyjnymi uczelniami. Wykorzystanie technicznych środków kształcenia stwarza możliwość poszerzenia i szybkiego przystosowania oferty uczelni do potrzeb otoczenia, jak też proponowania różnorodnych jej form, bardziej odpowiednich dla szeroko rozumianego środowiska akademickiego. Dotychczasowy model szkoły wyższej, oparty na edukacji i badaniach naukowych (tzw. uniwersytet humboldtowski), zostaje poszerzony o przygotowanie do przedsiębiorczości rozumianej jako kształtowanie aktywnych zachowań umożliwiających samodzielne działanie na rynku (tzw. uniwersytet trzeciej

⁴ J. Józwiak, *Kodeksy i rzeczywistość. O przyczynach naruszania zasad*, (w:) *Dobre obyczaje w kształceniu akademickim*, red. K. Kłoc, E. Chmielecka, Warszawa 2004.

generacji, przedsiębiorcza akademia), gdyż badania naukowe prowadzone na uczelniach wyższych w dużym stopniu wpływają na rozwój innowacji w różnych branżach oraz stanowią ważną podstawę patentów przemysłowych⁵. W literaturze przedmiotu z zakresu innowacji odnaleźć można wiele faktów potwierdzających udział uczelni wyższych w rozwoju innowacji oraz dowodzących interakcji zachodzących pomiędzy nauką a przemysłem⁶. Transfer wiedzy pomiędzy uniwersytetem a przemysłem dokonywany jest za pomocą różnych mechanizmów, co pokazują P. D'Este i P. Patel, zaczynając od rekrutacji absolwentów uczelni wyższych, poprzez wymianę personelu, prowadzenie wspólnych badań, w tym także badań kontraktowych, konsultingu, patentów i publikacji, licencjonowania, firm typu *spin-off*, laboratoriów czy innych obiektów infrastruktury finansowanych przez firmy, kończąc na kontaktach nieformalnych, takich jak spotkania czy konferencje⁷.

Warto zauważyć, że, jak wynika z badań prowadzonych przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, stopień rozwoju przedsiębiorczości akademickiej rozumianej jako prowadzenie własnych firm typu *spin-off*, *spin-out* jest znikomy⁸. Tylko 6% badanych prowadzi własną firmę (9% kadry naukowej i 2% studentów). Zaledwie 8% badanych jest zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej w ciągu najbliższego roku, natomiast w przyszłości – 40% badanych. Studenci są bardziej otwarci na wyzwania przedsiębiorczości i częściej deklarują chęć założenia firmy (51%) niż pracownicy naukowcy (31%). Na razie jednak – w świetle wyników badań – możemy mówić o małym potencjale i niskim zapotrzebowaniu uczelni na rozwój przedsiębiorczości akademickiej, a intensywne działania ośrodków przedsiębiorczości akademickiej, mające na celu stworzenie infrastruktury, wskazują, że zjawisko przedsiębiorczości akademickiej jest obecnie w Polsce dopiero w początkowej fazie rozwoju.

⁵ S. Breschi, F. Lissoni, F. Montobbio, *The scientific productivity of academic inventors: New evidence from Italian data*, "Economics of Innovation and New Technology", vol. 16, no. 2/2007, s. 101–118, <www.ingentaconnect.com> [data dostępu: 28.05.2010].

⁶ P. D'Este, P. Patel, *University-industry linkages in the UK: What are the factors underlying the variety of interactions with industry?*, "Research Policy", vol. 36/2007, s. 1295–1313, cyt. za M. Szarucki, *Rola uczelni wyższych w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, <www.naukaigospodarka.pl> [data dostępu: 17.05.2010].

⁷ Tamże.

⁸ *Przedsiębiorczość akademicka (rozwój firm spin-off, spin-out) – zapotrzebowanie na szkolenia służące jej rozwojowi*, Warszawa 2009.

Warto tu podkreślić, że, zgodnie z doświadczeniami krajów rozwiniętych, tworzona wiedza powinna być równocześnie weryfikowana co do przydatności w zastosowaniach praktycznych i przekazywana zainteresowanym środowiskom, które mogłyby ją wykorzystać, ponieważ wiedza, która nie służy innym, jest bezużyteczna. Jest to o tyle ważne, że nowa rola wyższych uczelni ma polegać na kreowaniu i gromadzeniu wiedzy w zakresie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych, metod i sposobów zarządzania, wzorów, norm i zachowań społecznych wynikających z pojawiających się trendów rozwojowych, wśród których niezwykle istotny jest rozwój przedsiębiorczości.

Ośrodki akademickie są coraz ważniejsze dla społeczeństwa. Coraz częściej postrzeganie ich jako instytucji szkolnictwa wyższego ustępuje miejsca na rzecz odgrywania przez nie kluczowej roli w kreowaniu wzrostu ekonomicznego w skali regionalnej, krajowej bądź międzynarodowej. Do niedawna misja uczelni wyższych sprowadzała się głównie do prowadzenia działalności naukowo-badawczej i dydaktycznej, natomiast obecnie ośrodki akademickie, by stały się konkurencyjne na rynku usług edukacyjnych, muszą wyznaczyć sobie kolejny obszar działania, którym jest kreowanie przedsiębiorczej aktywności zarówno wśród studentów, jak i absolwentów, nawiązywać kontakty ze środowiskiem przedsiębiorców i samorządami. Natomiast przedsiębiorcy realizujący ideę przedsiębiorczości akademickiej identyfikują ją z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej, a samo zjawisko definiują jako przedsiębiorczość realizowaną przy udziale ośrodków akademickich, ich wsparciu i współpracy z nimi i kojarzą je przede wszystkim z inicjatywami uczelnianymi sytuowanymi poza głównym badawczo-dydaktycznym nurtem działalności, lecz w ścisłym z nią powiązaniu organizacyjnym i często lokalowym. Za modelowe inicjatywy tego typu uważa się przede wszystkim inkubatory przedsiębiorczości, następnie zaś – parki technologiczne i biura karier. Trzy czwarte aktywnych na polu prowadzenia własnej działalności gospodarczej wyraża pełną akceptację komercjalizacji wyników prac badawczych. Jednakże zwraca się uwagę na związane z tym zagrożenia polegające na przykład na wykorzystywaniu w prywatnych celach zaplecza sprzętowego uczelni. Toteż aktywna rola uczelni wyższych w rozwoju przedsiębiorczości akademickiej najmniej wątpliwości budzi w prowadzonej działalności szkoleniowej i doradczej. Zatem należy uznać, że przedsiębiorczość akademicka w Polsce jest jeszcze we wstępnej fazie instytucjonalizacji.

Odnosząc się do przedsiębiorczości akademickiej w innych krajach, można wskazać, że stymulowanie zachowań przedsiębiorczych przy wykorzystaniu ośrodków akademickich tworzących przedsiębiorstwa *spin-off* jest, na przykład w Stanach Zjednoczonych, znane od dawna. W USA jednym z celów uczelni wyższych, zaraz po badaniach i nauczaniu, jest „służenie społeczności”, z czym wiąże się długa tradycja zapoczątkowana poprzez Ustawę Morrilla (*Morrill Act*) w roku 1862. Ustawa sprzyjała zakładaniu uczelni państwowych, których długofalowy rozkwit i sukces uzależniony był od ich reagowania na potrzeby społeczności lokalnej⁹. Misja ta została wzmocniona poprzez stopniowe wsparcie ze strony rządu. Typowym tego przykładem jest choćby Dolina Krzemowa. Ale również w Europie tą drogą podążają m.in. uniwersytety w Belgii czy w Holandii. Jednakże współpraca między sferą nauki a gospodarką ani w Polsce, ani w Europie nie przynosi spodziewanych efektów. Jedynie w USA to współdziałanie owocuje większymi sukcesami na polu gospodarki i dlatego z tego wzorca powinniśmy czerpać. A zatem uwidoczni się ogromne pole do działania na styku biznesu i świata nauki. Przedsiębiorstwa, aby się rozwijać, osiągać próg umożliwiający dalszy rozwój, potrzebują wsparcia. Bez tej współpracy nawet nie będą wiedziały, jaką możliwość ona daje. Z drugiej strony środowiska naukowe, które nie mają dostępu do biznesu, skazują się na stopniową alienację, a w konsekwencji eliminację z rynku, bo przecież rynek usług edukacyjnych, będąc poważną dziedziną gospodarki, tego wymaga. Konieczne jest zatem uruchomienie przynajmniej kooperacji wyjściowej pozwalającej określić obszary wzajemnego zainteresowania i możliwości obu tych środowisk oraz zapotrzebowanie na usługi i zlecenia.

Nie można też zapominać o bardzo znaczącej roli samorządu, który powinien stymulować rozwój gospodarczy poprzez stwarzanie jak najlepszych warunków współpracy między sferą biznesu i nauki. Niezmiernie istotnym elementem, który może mieć wpływ na zawiązywanie współpracy w gospodarce i jej otoczeniu, jest administracja publiczna, która powinna być moderatorem tego rodzaju kontaktów. To rola trochę niekonwencjonalna, wychodząca niejako poza prawne kompetencje samorządów, ale bardzo ważna. Władze

⁹ D. Mowery, R. Nelson, B. Sampat, A. Ziedonis, *Ivory tower and industrial innovation. University-industry technology transfer before and after the Bayh-Dole Act*, Stanford Business Books, Stanford 2004, s. 11, cyt. za M. Szarucki, *Transfer wiedzy z uczelni wyższych do przemysłu w Wielkiej Brytanii i USA*, <www.naukaigospodarka.pl> [data dostępu: 17.05.2010].

regionalne i lokalne mają do spełnienia zadanie absolutnie fundamentalne w tej sferze, stymulując kontakty zatomizowanych podmiotów gospodarczych. Jest wiele przykładów organizacyjnego i finansowego angażowania się samorządów w tworzenie wspierających biznes agencji rozwoju regionalnego i lokalnego, w budowę parków przemysłowych i ośrodków transferu technologii, gdzie początkujące firmy znajdują dogodne warunki funkcjonowania. Te działania sprawiają, że o władzy samorządowej z pełną odpowiedzialnością można mówić: władza przedsiębiorcza, czerpiąca z doświadczeń biznesowych w animowaniu rozwoju miasta, gminy, regionu. Rola władz lokalnych i regionalnych w stymulowaniu kontaktów, zatomizowanych przeciw podmiotów gospodarczych, jest trudna do przecenienia. Kto potrafi robić to skuteczniej – wygrywa, a społeczność lokalna zyskuje, chociażby w postaci większych możliwości znalezienia dobrze płatnej pracy.

Uczelnie wyższe powinny zatem tworzyć stałe, ścisłe związki ze społecznością biznesową i samorządową. Jest to dodatkowa szansa na zwiększenie możliwości działania uczelni jako instytucji społecznie odpowiedzialnej. Organizacja odpowiedzialna społecznie to organizacja nastawiona na kapitał intelektualny, na wiedzę, organizacja ucząca się, służąca otoczeniu, otwarta na zmiany, wrażliwa na zjawiska wewnętrzne i zewnętrzne. Uczelnia wypełni swoją społeczną odpowiedzialność, jeśli będzie ewoluować w kierunku organizacji służącej otoczeniu¹⁰. Organizacje przyszłości, a takimi są zapewne szkoły wyższe, muszą nauczyć się zaspokajania potrzeb społecznych, muszą tworzyć dobro publiczne, wreszcie poczuć się integralną częścią społeczeństwa. Jak pisze G. Parston, zmiany te są efektem „żądań milionów niepowiązanych ze sobą ludzi, dotyczących przestrzegania ich zbiorowych praw jako obywateli do bezpieczniejszego, zdrowszego oraz bardziej sprawiedliwego społeczeństwa”¹¹.

Dzięki relacjom ze światem biznesu szkoła może zapewnić swoim absolwentom pracę, często jeszcze przed ukończeniem przez nich studiów, uzyskać dodatkowe środki na prowadzenie działalności (np. nowe wyposażenie sal, środki na projekty badawcze) oraz rozszerzyć skalę wpływu na zjawiska zewnętrzne. Podobną rolę odgrywa kontakt z władzami samorządowymi. Jest

¹⁰ J. Välimaa, D. Hoffman, *Knowledge society discourse and higher education*, “Higher Education”, nr 56/2008.

¹¹ G. Parston, *Osiąganie wyników społecznych*, (w:) *Organizacja przyszłości*, red. F. Hesselbein, M. Goldsmith, R. Beckhard, Warszawa 1998.

on w stanie zapewnić uczelni, po pierwsze, rozpoznanie potrzeb i wyzwań, przed jakimi stoi, a ponadto pomoc i współpracę w pełnieniu swojej funkcji. Pozycja rynkowa organizacji przyszłości, do miana której pretendują wyższe uczelnie, będzie zasługą w głównej mierze osiągnięć intelektualnych, bo znaczenie kapitału będzie malało. Ciekawie ujął to Ch. Handy: „Nowy wzór na sukces i na skuteczność działania to $I3 = WD$; gdzie I oznacza inteligencję, informacje i idee, a WD oznacza wartość dodaną w gotówce lub w naturze. W społeczeństwie doby informacji ogarniętym duchem współzawodnictwa same zdolności umysłowe nie wystarczą. Jeśli chcemy, aby wiedza służyła nam w tworzeniu wartości, potrzebne są informacje do pracy i idee, które na ich bazie będzie można tworzyć”¹².

Zakończenie

Funkcjonowanie uczelni wyższych jako instytucji determinowane jest przede wszystkim przez państwo, szeroko rozumiany rynek pracy, studentów, konkurencję, jak też przez samych pracowników, tworzących kulturę organizacyjną uczelni. Gwałtowny wzrost liczby uczelni oraz liczby studentów spowodował, że uczelnie, aby pozyskać kandydatów na studia, muszą, doskonaląc jakość kształcenia i rozwijając działalność badawczo-rozwojową, większy nacisk kłaść na relacje z otoczeniem. Wskutek zachodzących przemian w otoczeniu, związanych z eksplozją informacji, wzrostem potrzeb i aspiracji edukacyjnych, koniecznością mobilności zawodowej różnych grup społecznych, znacznie wzrasta liczba szkół wyższych oraz zmienił się zakres ich działalności. Dokonujące się w Polsce zmiany społeczno-gospodarcze oddziałują także na zmianę funkcji, jaką pełnią uczelnie wyższe. Globalizacja, dynamiczne zmiany ekonomiczno-społeczne oraz rozwój gospodarki opartej na wiedzy wymuszają nowy sposób zachowań wyższych uczelni i zmiany w kierunku nowych form współpracy z otoczeniem. Dostrzegalne zaczynają być przemiany świadczące o tym, że sektor szkolnictwa wyższego w Polsce coraz poważniej traktuje tę problematykę.

¹² Ch.B. Handy, *Wiek przewyższonego rozumu*, Warszawa 1998, s. 116.

Literatura

- Breschi S., Lissoni F., Montobbio F., *The scientific productivity of academic inventors: New evidence from Italian data*, “Economics of Innovation and New Technology”, vol. 16, no. 2/2007, <www.ingentaconnect.com>.
- D’Este P., Patel P., *University-industry linkages in the UK: What are the factors underlying the variety of interactions with industry?*, “Research Policy”, vol. 36/2007.
- Górska R., *Biała Księga Komisji Europejskiej: Nauczanie i uczenie się. Na drodze do uczącego się społeczeństwa*, (w:) Z. Kruszewski, *Modernizacja edukacji i projekty międzynarodowe*, Płock 2008.
- Handy Ch.B., *Wiek prześcigniętego rozumu*, Warszawa 1998.
- Jóźwiak J., *Kodeksy i rzeczywistość. O przyczynach naruszania zasad*, (w:) K. Kloc, E. Chmielecka (red.), *Dobre obyczaje w kształceniu akademickim*, Warszawa 2004.
- Mowery D., Nelson R., Sampat B., Ziedonis A., *Ivory tower and industrial innovation. University-industry technology transfer before and after the Bayh-Dole Act*, Stanford Business Books, Stanford 2004.
- Parston G., *Osiąganie wyników społecznych*, (w:) *Organizacja przyszłości*, red. F. Hesselbein, M. Goldsmith, R. Beckhard, Warszawa 1998.
- Przedsiębiorczość akademicka (rozwoj firm spin-off, spin-out) – zapotrzebowanie na szkolenia służące jej rozwojowi*, Warszawa 2009.
- Szarucki M., *Rola uczelni wyższych w działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, <www.naukaigospodarka.pl>.
- Szarucki M., *Transfer wiedzy z uczelni wyższych do przemysłu w Wielkiej Brytanii i USA*, <www.naukaigospodarka.pl>.
- Välilä J., Hoffman D., *Knowledge society discourse and higher education*, “Higher Education”, nr 56/2008 <www.nauka.gov.pl>.

ACADEMY – ORGANISATION SERVING ITS ENVIRONMENT

Summary

The article shows the need for a role revision that institutions of higher education should undergo. Among some of the reasons for such a revision are: globalisation,

dynamic social and economic changes and the progress of the knowledge based economy. These factors induce new forms of co-operation between science and education, economy and the local government, which creates a situation, where an institution of higher learning will fulfill its role only if it evolves towards a socially responsible organisation which serves its environment. The model of a higher education institution hitherto prevailing and based on education and scientific research should be extended to the knowledge transfer from the university to bussiness and the local government.

Translated by Mirosław Mikołajczyk